

ΤΑΞΗ: Α' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ

Ημερομηνία: Τετάρτη 4 Απριλίου 2018

Διάρκεια Εξέτασης: 2 ώρες

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α.

Οι Πελοποννήσιοι, βλέποντας την ταραχή, παράταξαν είκοσι καράβια εναντίον των Κερκυραίων και όλα τα άλλα εναντίον των δώδεκα αθηναϊκών. Δυο απ' αυτά ήταν η Σαλαμινία και η Πάραλος. Οι Κερκυραίοι, επιτιθέμενοι άτεχνα και λίγοι, βρέθηκαν σε δύσκολη θέση. Οι Αθηναίοι, από φόβο μην περικυκλωθούν, επειδή τα εχθρικά καράβια ήταν πολύ περισσότερα, δεν έκαναν επίθεση σ' ολόκληρο τον στόλο, ούτε στο κέντρο της εχθρικής παράταξης, αλλά χτύπησαν μια από τις πτέρυγες και βούλιαξαν ένα καράβι. Τότε οι Πελοποννήσιοι σχημάτισαν κυκλική παράταξη και οι Αθηναίοι άρχισαν να πλέουν γύρω τους προσπαθώντας να τους προκαλέσουν σύγχυση. Όταν το είδαν οι Πελοποννήσιοι που είχαν παραταχθεί εναντίον των Κερκυραίων, φοβήθηκαν μήπως ξαναγίνει εκείνο που είχαν πάθει στην Ναύπακτο, και πήγαν γρήγορα να βοηθήσουν. Όταν ενώθηκαν τα καράβια, άρχισαν επίθεση εναντίον των Αθηναίων.

Μετάφραση Α. Βλάχου (ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΟΙ - ΚΕΙΜΕΝΟ ΜΕ ΠΑΡΑΛΛΗΛΕΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ)

Β1. α.

Η Σαλαμινία και η Πάραλος ήταν δύο από τα ιερά πλοία των Αθηναίων. Ήταν γρήγορα και τα χρησιμοποιούσαν αρχικά για την αποστολή θεωριών και για άλλες θρησκευτικές ανάγκες της πόλης, ενώ στη συνέχεια χρησιμοποιήθηκαν, λόγω της ταχύτητας που μπορούσαν να αναπτύξουν, και ως ανιχνευτικά. Τα δύο αυτά πλοία στη συγκεκριμένη περίπτωση βρίσκονταν στο ανατολικό Αιγαίο, κοντά στα παράλια της Εφέσου (η πληροφορία δίνεται στο 3.33.1). Συνεπώς τα πλοία δεν αποτελούσαν μέρος του στόλου που βρισκόταν στην Ναύπακτο. Ο Νικόστρατος προφανώς πήρε τα συγκεκριμένα πλοία μαζί του στην Κέρκυρα, ενώ άφησε δύο άλλα πλοία, για να φρουρούν το λιμάνι της Ναυπάκτου. Ενδεχόμενο είναι ακόμα ότι τα πλοία αυτά έφεραν στο Νικόστρατο εντολή από την Αθήνα, για να σπεύσει στην Κέρκυρα, αμέσως μόλις έγινε γνωστό το κίνημα των ολιγαρχικών στο νησί.

B1. β.

Ο Θουκυδίδης στο σημείο αυτό του έργου του αναφέρεται στο ιστορικό παράδειγμα της ήττας του πελοποννησιακού στόλου από τους Αθηναίους στη ναυμαχία της Ναυπάκτου. Συγκεκριμένα:

Το καλοκαίρι του 429 π.Χ. στη ναυμαχία της Ναυπάκτου, ο Αθηναίος στρατηγός Φορμίων με μόλις 20 πλοία κατάφερε να νικήσει τον αποτελούμενο από 47 πλοία πελοποννησιακό στόλο. Η επιτυχία του ήταν αποτέλεσμα της στρατηγικής που ακολούθησε, καθώς με κατάλληλους ελιγμούς κατόρθωσε να προξενήσει σύγχυση στους αντιπάλους.

Έτσι εδώ οι Πελοποννήσιοι, που αντιμετώπιζαν τους Κερκυραίους, δεν πρέπει να ήταν μακριά από εκείνους που σταθήκαν ενάντια στους Αθηναίους και συνεπώς μπόρεσαν να δουν ότι υπήρχε ο κίνδυνος να επαναληφθεί σε βάρος τους το πάθημα της Ναυπάκτου. Οι Πελοποννήσιοι παρουσιάζονται από τον ιστορικό να έχουν διδαχθεί από το πάθημά τους στη Ναύπακτο και να σπεύδουν για βοήθεια, ώστε συγκεντρωμένος ο στόλος τους να κάνει επίθεση στους Αθηναίους. Η αναφορά στο ιστορικό παράδειγμα της ναυμαχίας στη Ναύπακτο αξίζει ιδιαίτερης προσοχής, αφού συγκαταλέγεται στις ελάχιστες περιπτώσεις που ο Θουκυδίδης παρουσιάζει τους ανθρώπους να διδάσκονται από τα λάθη του παρελθόντος (δικά τους και μη).

B2.

Ο Αλκίδας ως αρχηγός και ο Βρασίδας ως σύμβουλος καταφτάνουν στην Κέρκυρα με 53 καράβια. Η αιφνιδιαστική εμφάνιση του πελοποννησιακού στόλου επηρέασε αρνητικά την ψυχολογία των Κερκυραίων («οἱ δὲ πολλῶν θάρσεν καὶ πεφοβημένοι τὰ τ' ἐν τῇ πόλει»). Ενώ λοιπόν οι Κερκυραίοι είχαν επικρατήσει έναντι των ολιγαρχικών του νησιού και ενώ είχαν παράλληλα ενισχυθεί από την παρουσία των αθηναϊκών караβιών και του Νικόστρατου, αιφνιδιαστικά βρίσκονται σε κατάσταση πανικού και σύγχυσης και προχωρούν σε σπασμωδικές ενέργειες.

Αρχικά, επανδρώνουν εξήντα μόλις καράβια για να λάβουν μέρος στη ναυμαχία («τὸν ἐπίπλουον παρεσκευάζοντό τε ἅμα ἐξήκοντα ναῦς καὶ τὰς αἰεὶ πληρουμένας ἐξέπεμπον πρὸς τοὺς ἐναντίους»). Στη συνέχεια στέλνουν τα καράβια αυτά άτακτα και χωρίς σχέδιο δράσης ενάντια στους Πελοποννησίους («ὡς δὲ αὐτοῖς πρὸς τοῖς πολεμίοις ἦσαν σποράδες αἱ νῆες / ἦν δὲ οὐδεὶς κόσμος τῶν ποιουμένων»), και μάλιστα αγηφώντας τις συμβουλές των Αθηναίων, οι οποίοι τους ζητούσαν επίμονα να ξεκινήσουν πρώτοι και στη συνέχεια να ακολουθήσουν οι Κερκυραίοι («παραινοῦντων Ἀθηναίων σφᾶς τε ἔᾶσαι πρῶτον ἐκπλεῦσαι καὶ ὕστερον πάσαις ἅμα ἐκείνους ἐπιγενέσθαι»).

Επιπλέον οι Κερκυραίοι επάνδρωναν τα καράβια βιαστικά και τα πληρώματα αυτών κατέληγαν να είναι ανάμεικτα με δημοκρατικούς και ολιγαρχικούς. Αποτέλεσμα αυτού ήταν τελικά η ελλιπής και κακή επικοινωνία μεταξύ των

μελών του πληρώματος και η καλλιέργεια προστριβών («έν έτέραις δέ άλλήλοις οί έμπλέοντες έμάχοντο»). Μάλιστα δύο καράβια κερκυραϊκά αμέσως μόλις ανοίχτηκαν στη θάλασσα, λιποτάχτησαν («δύο μέν εϋθϋς ηϋτομόλησαν»).

Οι Πελοποννήσιοι γρήγορα αντιλήφθηκαν την αναρχία και την έλλειψη νηφαλιότητας και άμεσα αποφάσισαν να παρατάξουν μόνο 20 καράβια ενάντια στα 60 κερκυραϊκά και όλα τα υπόλοιπα ενάντια στα 12 του Νικόστρατου («ίδόντες δέ οί Πελοποννήσιοι τήν ταραχήν είκοσι μέν ναυσι προς τούς Κερκυραίους έτάξαντο, ταίς δέ λοιπαίς προς τās δώδεκα ναϋς τών Αθηναίων»). Οι Πελοποννήσιοι έδρασαν αποφασιστικά και με ρεαλισμό και για τον λόγο αυτό η εξέλιξη της ναυμαχίας τους δικαίωσε.

Στο κεφάλαιο 77 είναι κυρίαρχες οι παραστατικές εικόνες και η αφήγηση είναι εναλλασσόμενη προκειμένου να γίνει αισθητό στον αναγνώστη το κλίμα της πολεμικής σύγκρουσης. Τέλος, η χρήση του παρατατικού χρόνου (δηλώνει διάρκεια) είναι χαρακτηριστική της σύγχυσης που επικρατούσε στις ενέργειες των Κερκυραίων, σε αντίθεση με τον αόριστο *έτάξαντο*, με τον οποίο ο ιστορικός εκφράζει την αποφασιστικότητα και τη λελογισμένη δράση των Πελοποννησίων.

B3. α.

Στο δοθέν απόσπασμα ο Θουκυδίδης αναφέρει ότι μετά τον εμφύλιο πόλεμο που ξέσπασε στην Κέρκυρα, ακολούθησαν εμφύλιοι πόλεμοι και σε άλλες πόλεις, οι παρατάξεις των οποίων καλούσαν Αθηναίους και Λακεδαιμονίους για ενίσχυση δημοκρατικών και ολιγαρχικών αντίστοιχα. Ο πόλεμος αλλοίωσε το νόημα των λέξεων ανάλογα με τα συμφέροντα των παρατάξεων. Η παράλογη τόλμη θεωρήθηκε ανδρεία και η διστακτικότητα δειλία. Ο καθένας προσπαθούσε να ξεπεράσει τον αντίπαλο στην πονηριά και να τον αιφνιδιάσει βιαιοπραγώντας. Στον πόλεμο σταδιακά η ανθρώπινη συμπεριφορά μεταβάλλεται, τα ήθη αλλοιώνονται, οι αξίες ανατρέπονται. Οι άνθρωποι, διεφθαρμένοι από τον πόλεμο, αλλοιώνουν τις έννοιες των λέξεων για να δικαιολογήσουν τις πράξεις τους. Καθώς όλοι πιστεύουν ότι θα πεθάνουν, κυριαρχεί η αδικία, αφού έχουν την πεποίθηση ότι δε θα λογοδοτήσουν. Όρκοι, συμφωνίες, συνθήκες καταπατώνται. Ο πόλεμος διδάσκει στους κακούς πώς να γίνονται χειρότεροι και υπονομεύει τις ανθρώπινες σχέσεις.

B3. β.

Σύμφωνα με τον ιστορικό ο πόλεμος γίνεται δάσκαλος της βίας. Στις εμφύλιες διαμάχες **κυριαρχεί η αδικία**, ο αμοραλισμός, η έλλειψη εμπιστοσύνης και η επιορκία. Οι ανθρώπινες πράξεις είναι ανεξέλεγκτες, αφού ούτε ελέγχονται ούτε τιμωρούνται. Επίσης το **πρόβλημα της δύναμης**, όπως μπορεί να την χρησιμοποιήσει ένα κράτος, μια συμμαχία, μια πολιτική παράταξη εξετάστηκε

κατά τρόπο μοναδικό και συγκλονιστικό στις φρικαλεότητες στην εμφύλια σύγκρουση της Κέρκυρας και οδήγησαν τον μεγάλο ιστορικό στο συμπέρασμα ότι η φύση των ανθρώπων δεν αλλάζει («έως ἄν ἡ αὐτὴ φύσις ἀνθρώπων ᾗ», 3.82.2), ότι οι άνθρωποι όταν βρεθούν σε αδιέξοδα και πιεστικές συγκυρίες («ἐς ἀκουσίους ἀνάγκας πίπτειν») εξαγριώνονται («ὁ πόλεμος ... βίαιος διδάσκαλος καὶ πρὸς τὰ παρόντα τὰς ὀργὰς τῶν πολλῶν»). Ειδικότερα στο μεταφρασμένο απόσπασμα τα παρακάτω δεδομένα συμβάλλουν στην εξαγωγή του συμπεράσματος πως ο πόλεμος φέρνει στην επιφάνεια τα αιμοδιψή και ζωώδη ένστικτα του ανθρώπου:

1. Η γενίκευση, η επέκταση των εμφυλίων πολέμων στον ελληνικό χώρο ερμηνεύεται ως αποτέλεσμα ανάμειξης των δύο μεγάλων δυνάμεων στα εσωτερικά των πόλεων. Σε περιόδους πολέμου, οι άνθρωποι **συνηθίζουν τη βία** και μπορούν να φτάσουν σε μεγάλες ακρότητες.
2. Στην πολιτική σκηνή επικρατούν οι μέτριοι και ασήμαντοι. Αυτό οδηγεί σε καθοδική τροχιά ολόκληρη την κοινωνία και τελικά σε παρακμή.
3. Το κομματικό συμφέρον μπαίνει πάνω από όλα.
4. Η κοινωνική συνοχή εξαφανίζεται και αυτό που συνδέει τους ανθρώπους είναι η κομματική αλληλεγγύη και πειθαρχία.
5. Οι κομματικοί σχηματισμοί προωθούν με κάθε μέσο τα συμφέροντα των αρχηγών και μελών του κόμματος.
6. Τα πολιτικά συνθήματα είναι απλά προσχήματα για την επικράτηση των κομμάτων.
7. Η μετριοπάθεια οδηγεί στο θάνατο.
8. Επικρατεί φανατισμός που γεννά το διχασμό και το μίσος.

Τέλος, ο Θουκυδίδης αναφέρει ως **κύριο αίτιο** του πολέμου τη **δίψα της εξουσίας** που εδράζεται στην πλεονεξία και τη φιλοδοξία της ανθρώπινης φύσης.

B4.

- **ναῦς:** τῆ νηί
- **ταραχὴν:** τῶν ταραχῶν
- **τό πλήθος:** τὰ πλήθη
- **ἄθροαι:** τὸν ἄθροον
- **ὄπερ:** ἤπερ
- **ιδόντες:** ιδεῖν
- **ἐτάξαντο:** τάττονται
- **προσπίπτοντες:** προσεπίπτομεν
- **ἦσαν:** ὄσι(ν)
- **ἐπιβοηθοῦσι:** ἐπιβοηθεῖν

B5.

- **τὸν ἐπίπλουν**: αντικείμενο στη μετοχή «πεφοβημένοι».
- **παραινούντων**: επιρρηματική εναντιωματική μετοχή, γενική απόλυτη.
- **σποράδες**: κατηγορούμενο στο υποκείμενο «αἱ νῆες» μέσω του συνδετικού ρήματος «ἦσαν».
- **τῶν Ἀθηναίων**: γενική κτητική, ονοματικός ετερόπλητος προσδιορισμός στο «ναῦς».
- **θορυβεῖν**: τελικό απαρέμφατο ως αντικείμενο στο ρήμα «ἐπειρῶντο» (ταυτοπροσωπία).

B6.

ὧν ἦσαν αἱ δύο Σαλαμινία καὶ Πάραλος: δευτερεύουσα αναφορική ονοματική, προσδιοριστική στο «ναῦς».
μή γένοιτο: δευτερεύουσα ονοματική, ενδοιαστική πρόταση.

B7.

- **συσκευασία**: παρεσκευάζοντο
- **νηομοπή**: ναῦς / ἐξέπεμπον
- **γενέθλια**: ἐπιγενέσθαι
- **διάταξη**: ἐτάζαντο
- **φόβητρο**: φοβούμενοι
- **πληθοντικός**: πλήθος
- **βλήμα**: προσβαλόντες
- **ἀπόπειρα**: ἐπειρῶντο
- **αθόρυβος**: θορυβεῖν
- **πλεούμενο**: περιέπλεον

B8.

- **ἐπίπλους**: α. θαλάσσια επίθεση
- **σποράδες**: β. διασκορπισμένες
- **αὐτομολέω-ῶ**: α. λιποτακτῶ
- **οἱ ἐμπλέοντες**: γ. οἱ επιβάτες
- **ἄθρόος**: γ. συγκεντρωμένος